

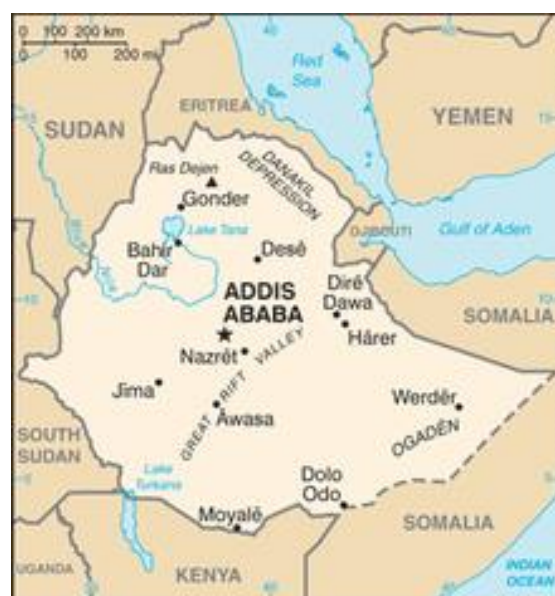
Etiopien – et anderledes land

Dette er en beretning fra Geografforbundets tur til Etiopien i oktober 2018. Vi var 14 personer på turen med lokalguide Nick og en god og ganske udfordret chauffør. Det blev en begivenhedsrig og oplevelsesmættet tur.

Det etiopiske flags tre grundfarver er 'frihedens farver' for det meste af Afrika syd for Sahara. Etiopien har aldrig været en koloni. Derfor går de tre grundfarver igen i mange andre landes flag. De to mindre flag er Oromo- og Amhara-regionernes.

Det enorme og sammensatte land

Etiopien er det store land på Afrikas horn – faktisk et enormt land. Det er på 1,16 mio. km² – dvs. lidt større end Tyskland, Frankrig, Benelux-landene og Schweiz til sam-men. Det dækker over yderst frugtbare regioner i det etiopiske højland nord, syd og vest for Addis Ababa og ganske tørre områder i øst og nordøst, så vel kun 2/3 af landet er beboelig for andre end nomader. Vi nøjedes med at besøge en del af regionerne Oromia og Amhara nord for Addis.

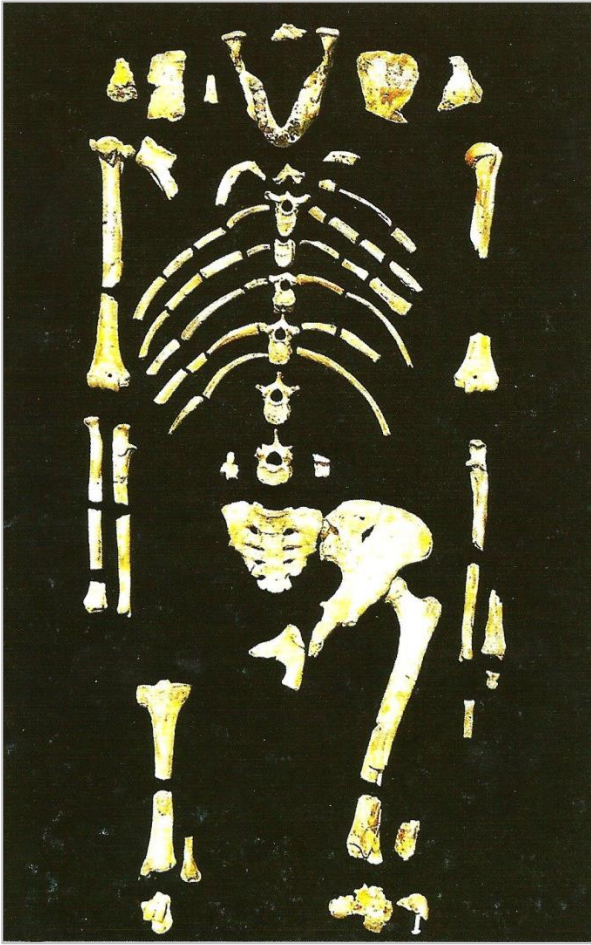
Landet har i dag ca. 105 mio. indbyggere (en fordobling på 28 år) – dvs. har nu Afrikas næststørste befolkning – foran Egyptens – kun Nigerias er større. Hvor mange ved ingen rigtigt, da der ingen fødselsregistrering sker – ud over af dem, der er så heldige at blive født på et hospital.

Landet rummer tre forskellige typer sprog – semitiske (etiopisk/ amharisk, tigrinnya), kushitiske (oromo, somali) og nilotiske sprog (bantu) – i alt 70-80 forsk. sprog med ca. 200 dialekter.

At det samtidigt foregår med tre alfabeter (etiopiske, latinske og arabiske) til skriftsproget, gør det ikke nemmere. F.eks. forsvandt den etiopiske skrift fra de meget få vejskilte, da vi kørte ud af Addis ind i Oromia – og kom igen, da vi kørte ind i Amhara.

Af samme årsag benyttes engelsk som eneste og fælles uddannelsessprog fra 7.kl og opad. Det gør, at alle etiopiere i dag, der går ud efter ni års pligtig skolegang, har et minimum af kendskab til engelsk.

Den oldgamle historie – menneskehedens og Etiopiens

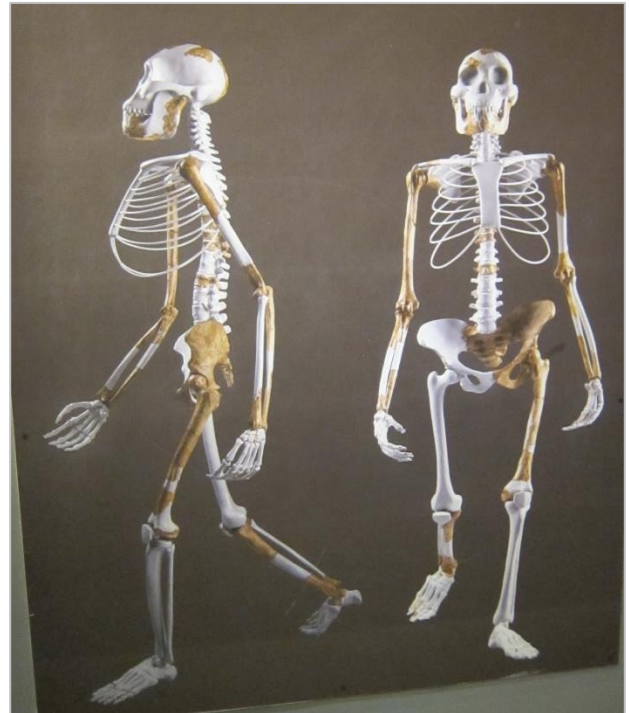

I det nordlige Etiopien er fundet et rimeligt komplet forstenet skelet af et hominid – ca. 3,16 mio. år gammelt – der har fået kæle-navnet "Lucy".

På Nationalmuseet kunne vi i kælderen bese knoglerne og en 1 m høj rekonstruktion af

hende (det brune er det fundne dele, det hvide er rekonstruktion). Der var desværre for støvet og for dårligt lys, til at jeg kunne tage ordentlige billeder.

Der var en del andre forstenede dyre- og menneskeknogler.

3,16 mio. år er svært at forholde sig til – dengang eksisterede det landområde, vi kender som Danmark, slet ikke.

Etiopien i historisk tid

Etiopien har – i modsætning til stort set hele Afrika syd for Sahara – en dokumenterbar historie, der rækker i hvert fald 2.500 år tilbage. Vi kender alle historien om Dronningen af Saba, der besøgte Kong Salomon i Jerusalem og fik en søn med ham. Han blev under navnet Menelik I den første hersker i det såkaldt 'salomoniske dynasti', der officielt sluttede med afsættelsen af (og mordet på) Kejser Haile Selassie i 1974.

Den mørke/sorte af de 'tre vise mænd' ved Jesu fødsel var formentlig fra samme rige, der strakte sig over den nuværende etiopiske provins Trigray, Eritrea og Nordyemen på den anden side af Rødehavet. Riget stod for fremskaffelsen af meget af den 'røgelse', der blev brændt af i Romerrigets templer. Den dag i dag dyrkes der 'røgelse' i Etiopien. Vi oplevede afbrændingen af røgelse ved kaffeceremonien i Gondar. Det dufter og holder insekter på afstand.

Kejser Haile Selassie's uniform i montren på det nuværende universitet i Addis Ababa. Os 'ældre' husker den tydeligt, og at han var en lille mand på vel 160 cm.

Den moderne historie starter for os at se med, at portugisernes hjælp til et meget trængt kristent rige i 1500-tallet. Riget var presset af omgivende muslimske rigers forsøg på at erobre riget. Det førte bl.a. opførelse af mange kirker og klostre ved Tana-søen og diverse 'portugiske broer' i området – bl.a. på vandreturen ved Den blå Nil's vandfald. Portugiserne lærte etioperne brugen af cement, så det nu var muligt at bygge i sten i meget større udstrækning end tidligere. Det gav sig bl.a. udslag i det store fæstnings- og paladsbyggeri i Gondar bygget fra 1650'erne og 100 år frem.

Italienerne forsøgte i flere omgange at kolonisere området. I slutningen af 1800-tallet lykkedes det at besætte Eritrea og Somalia (det sydlige).

I 1896 forsøgte de at invadere selve Etiopien, men led et forsmædeligt nederlag, da de ikke tog højde for, hvad kendskab til terrænet kan opveje i f.t. overlegen teknologi. Vi ses f.eks. erobrede rifler på klostermuseet i Debre Libanos (mærket A.O.I. for Italiensk Østafrika). Det var ca. samtidigt med Briternes forsmædelige tilbagetog fra Kabul, der endte i en ren massakre. Italienernes nederlag var baggrunden for Mussolini's 'hævn' i 1936.

Briterne havde dog bedre held med sig i Etiopien i 1868, hvor de uddelte en lussing til en afrikansk konge, der havde været så uforsigtig at arrestere britiske udsendinge og

missionærer. Etioperne led det endelige nederlag med erobringen af fæstningen Magdala og Kejser Tewodros II's selvmord. Briterne plyndrede dengang kejserkrone og diverse andre effekter, men det er blevet tilbageleveret de sidste 50 år. De er nu på Nationalmuseet og Universitets museum i Addis. Tewodros II bliver fortsat æret med masser af statuer rundt om – formentlig fordi han netop ikke lod sig undertvinge.

Den italienske besættelse af landet fra 1936-41 havde også nogle positive sider. Italienerne havde brug for en nogenlunde infrastruktur, så de byggede en række veje mellem de væsentligste byer dengang. Og det er stort set det vejnet, der fortsat udgør rygraden i vejnettet 'ude på landet'. De seneste 10-20 år har især kineserne bidraget med bl.a. vejen fra Bahir Dar til Woldiya (og Lalibela) – kendte som 'The Chinese Road' – en meget flot køretur over bjergene mellem Debre Tabor og Bete Hor. Den nye bro over den Blå Nil i Abay slugten er bygget med japansk støtte.

Den nye, japanskstøttede, bro i Abay Canyon (set fra den gamle, italienskbbyggede).

Men ud over hovedvejene er det meget småt med regulære veje. Der gik 1½ dags kørsel fra Addis og nordpå, før vi så en regulær sidevej med et vejskilt. Og når man så de røde jordveje / spor, begyndte man at ane, hvor stor en udfordring transport har været i det centrale etiopiske bakkede højland før i tiden – specielt i regntiden, og hvorfor det var så vigtigt for de etiopiske herskere i 'gamle dage' at rejse rundt hele tiden for at håndhæve deres autoritet. Alene det at vise sig ude i landet, var en magtdemonstration på de betingelser. Ud over de ca. 100 år i Gondar i 16-1700-tallet, blev der først en permanent hovedstad med Addis' grundlæggelse i 1887. Ellers havde der ikke været en fast hovedstad siden det Axumitiske rige gik under i 8-900-tallet.

Revolutionen i 1974, der væltede det kejserlige adelsvælde, hvor bønderne reelt var livegne, førte til et efterhånden meget stalinistisk diktatur, benævnt Derg. Derg nationaliserede bl.a. al jord – og staten ejer fortsat al jord i Etiopien, selvom Derg blev væltet i 1991. En egentlig jordreform, hvor

bønderne får råderet over egen jord permanent (og ikke kun til låns) er fortsat et aktuelt emne. Statens ejendomsret er også en væsentlig faktor bag mange store 'udviklingsprojekter' i landet – det være sig dæmningsbyggerier eller udlån af 'ubenyttet' jord til store monokultur-landbrug, f.eks. bomuld og roser.

Helt aktuelt skete der i foråret 2018 en mini-revolution. Efter en intern magtkamp i regerings-partiet (der er i runde tal kun et parti – som af navn er det samme som under Derg-styret), kom en Oromo til magten som premierminister. Det har udløst glæde i mange kredse i landet (vi så mange biler i Addis med hans portræt i ruden) – og i øvrigt fred med Eritrea. Oromoerne er landets største enkelte befolkningsgruppe; men landet har 'altid' i ordets egentlige betydning været regeret af en magtelite fra Amhara- og Tigray-regionerne. Og for en oromo var det sikkert ikke så væsentligt at strides med Eritrea om 100 km² ufrugtbar land et sted i Tigray-provinsen 'langt mod nord'.

Religionerne – kirken – religiøsitet – 6-8 religioner

Den helt store sammenhængsfaktor i Etiopien har formentlig været den Etiopiske Kirke, der minder meget om de ortodokse kirker i Syrien, Armenien og den koptiske i Egypten – for ikke at tale om den græsk-ortodokse og den russisk-ortodokse kirke. Kirken blev statsreligion i Etiopien i 330'erne, dvs. ca. 50 år før Romerriget gik over til kristendommen.

Hvad der slog mig mest, var kirkens og religionens ydre udtryk, som mindede mig meget om det, vi forbinder med Islam. Men det er jo nok mere udtryk for, hvordan oldreligionerne alle dyrkede deres gud(er). Jeg hæftede mig bl.a. ved:

- Den etiopiske kirke kalder meget højlydt og langvarigt til bøn adskillige gange om dagen.
- Den troende beder også ved at falde på knæ og lægge panden mod jorden

Et kors fremvises i en af kirkerne i Lalibela. Man ser tydeligt slægtskabet med den ortodokse kirkes symboler.

- rettet mod alteret (eller kirken, når der kun var plads udenfor).
- Kirker betrædes uden fodtøj – det stilles pænt udenfor, og kirkerne har alle gulvtæpper på.

Bedende på pladsen foran paladset i Gondar (vendt mod kirken til højre for billedet). Billedet var det samme inde i kirkerne.

Den etiopiske kirke er endnu flertallets religion; men islam trænger sig på som den største enkelt-religion. Den er mest udbredt i de østlige og sydøstlige dele af landet, men er også meget nærværende i Addis.

Et af tagene på klostret på Zege-halvøen i Tanasøen. Man ser tydeligt den stiliserede hånd og det stiliserede halve strudseæg.

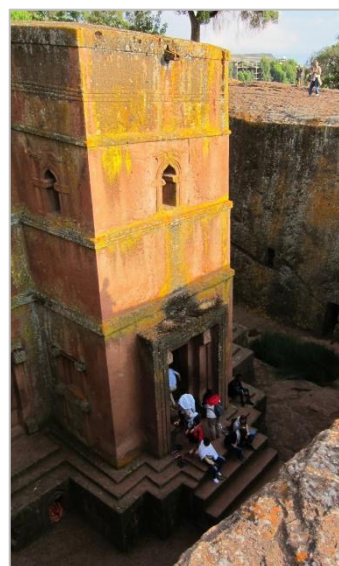
Mange kirkelige bygninger i Etiopien har en særlig udsmykning – en hånd og et halvt strudseæg. Hånden symboliserer den troende, der rækker hånden frem til sin gud. Det halve strudseæg symboliserer, at gud ikke forlader den troende – som en struds ikke vil forlade sin rede med et æg i.

Der vaskes fødder og ansigt før fredagsbønnen i en moske i Addis' Mercato-marked.

Der er også flere andre religioner – bl.a. animistiske og missionerende protestantiske kristne; men dem så vi ikke rigtigt noget til, da de er mest udbredte i de sydlige og sydvestlige områder.

Og så var vi selvfølgelig i og ved alle de kendte kirker i Lalibela, der i den etiopiske kirke betragtes som deres 'Jerusalem'. Mange stednavne i Lalibela har navne fra deres pendant i Jerusalem.

Den vel berømteste af dem alle blandt de udhuggede kirker og kapeller – Skt. Georgs-kirken. Fantastisk at bevæge sig i et 12-15 m højt kirkerum, der fuldstændigt er udhugget af den omgivende klippe.

Etiopiske 'specialiteter'

Det amhariske alfabet

Ud over det latinske alfabet, som vi bruger, og det arabiske, har Etiopien deres eget særlige alfabet. Det rummer 33 bogstaver á 7 varianter = 231 'muligheder'.

Et postkort med det amhariske alfabet.

Det omfatter også særlige tal, der afviger en del fra vores 'arabertal', selvom 'slægtskab' ikke helt fornægter sig.

I etiopisk tidsregning er årstallene 1624-1660, jf. den etiopiske kalender. Det første årstal skal læses 1+6+et tegn for 100 (det omvendte nital)+2+4. Det sidste skal læses 1+6+et tegn for 100+et tegn for 6 10'ere, da nul ikke findes.

Som nævnt, bruges det i Addis og i de nordlige provinser; medens den største og befolkningsrigeste provins Oromia bruger det latinske alfabet.

På vores tur så vi ikke rigtigt eksempler på brugen af det arabiske alfabet.

Etiopisk tidsregning

Etiopisk daglig tidsregning bygger på 2 x 12 timer som i anglikanske lande. Men hvor de udgår fra midnat (am) og middag (pm), udgår den etiopiske fra 6 morgen (dagtimer) og 6 aften (nattimer). Det virker jo egentlig mere logisk end det anglikanske system, for det passer næsten med de lyse hhv. mørke timer i døgnnet i Etiopien.

Etiopien bruger også den Julianske kalender, som vi forlod i år 1700 (til fordel for den Gregorianske kalender). Den julianske bruges fortsat i den russiske og græskortodokse verden (hvorfor den russiske oktoberrevolution skete i vores november 1918).

Et lidt uskarpt billede. Vi vil læse det 12 min. i 1700. Etiopisk læses det 12 min. i fem i dagtimerne, dvs. 12 min i 1100 for os. Der skulle lige tænkes over det.

Samtidigt har Etiopien en tidsregning, der i dag er næsten 8 år bagefter vores årstal, jf. ovenfor, så det meste af år 2018 vil for etiopere være deres år 2010.

Teff – den særlige kornart

Vores guide Nick ved en teff-mark. Teff i form af pandekagen Injera er Etiopiens svar på vores kartofler og østens ris. Aksene er ikke ret høje, og kernerne ser heller ikke ud af meget.

Et klassisk injera måltid med diverse saucer til at dyppe injera-stykker i. Spises traditionelt med fingrene. Billedet er fra intro'en til turen. Sådan kunne man få det på restauranterne.

Sådan bliver injera bagt hos en bondekone ude på landet i Oromia – og sådan blev det serveret. Det var et hidsigt krydderi, der blev serveret til. Bemærk i øvrigt brænderøgen i lokalet fra det åbne ildsted. Etiopiske huse/hytter har intet røghul. Gulvet i huset var lerstampet.

Befolkningen – altid i nærheden – fattig – venlig og imødekommende

I det etiopiske højland, som vi kørte gennem, er hver en plet jord udnyttet – fuldstændigt som i det danske bondeland. Hist og pist en klat (nytte)skov med eucalyptus-træer, der bruges til bygningsstolper o.m.a.; men ellers lutter marker i en eller anden form for vekseldrift. Mange steder er bjergsiderne terrasserede. M.a.o. bor der rigtig mange mennesker 'derude på landet'. Så derfor – uanset hvor man stopper og tror sig alene, så vokser nogle børn og voksne op af jorden i løbet af 1-2 minutter. Selvfølgelig er de nysgerrige. De ville vi også være. Skal man 'træde af', skal det gå lidt tjept.

Det første barn er dukket op – vi er lige steget ud af bussen for at strække ben; mens vi beundrer finger-klippen derovre. Det er en gammel magma-gang i en vulkan, hvor al den omgivende (og blødere) klippe for længst er forvitret bort.

Efterhånden er børn og voksne blevet så 'civiliserede' mange steder, at de straks beder om 'pen' eller 'money'; men alle er de venlige og ligefremme. Ingen steder oplevede vi den indestængte fjendtlighed, man kan opleve mange andre steder i Afrika. Fattige er de – men det er 'alle' ude på landet – og rigtig mange i byernes slum. Men det får dem ikke til at ville skjule sig.

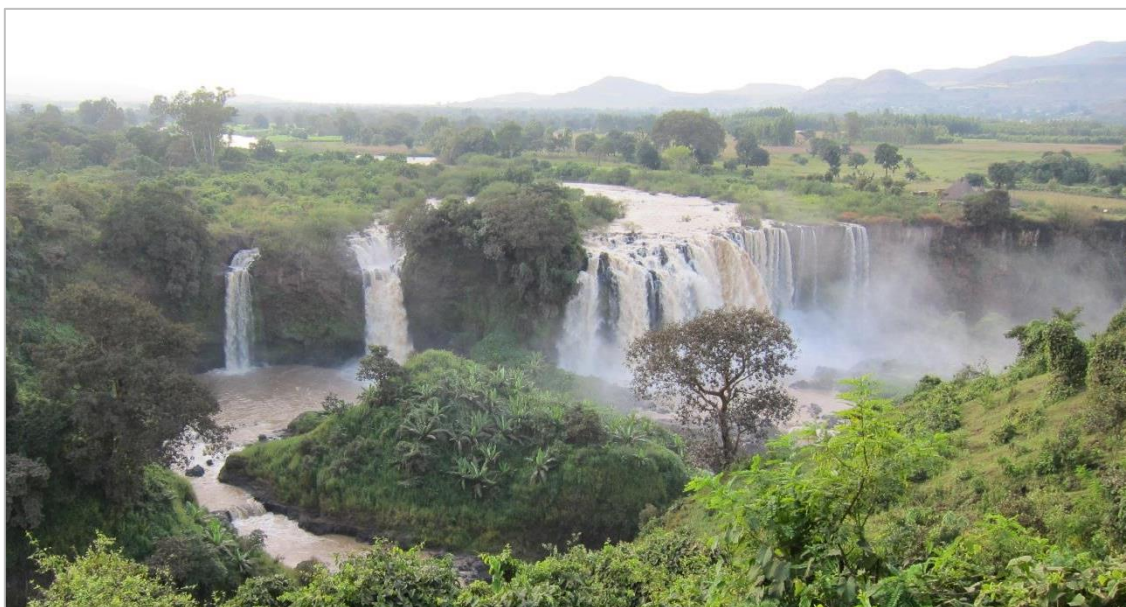
Almindeligt kaos i arbejdsdisciplinen, da vi pludseligt skulle se på, hvordan den lange række af mennesker høstede teff med sejl. Opsynsmanden råbte en del, før der kom styr på rækkerne igen. Alle (minus ham) synes herligt engagerede i at vise os, hvordan man gør det. Episode på vejen fra Bahir Dar til Debre Tabor. Se også nedenfor.

'En fattig kone' må vel være rette betegnelse her. Vi holdt for rødt lys i Addis. Hun var ved at lave kaffe. Da hun opdagede, at jeg iagtog hende, vinkede hun smilende til mig (og jeg selvfølgelig til hende) – og snart efter kiggede to små børn også smilende ud af dørhullet.

Udviklingen – arven fra Derg-styrets 'stalinisme'

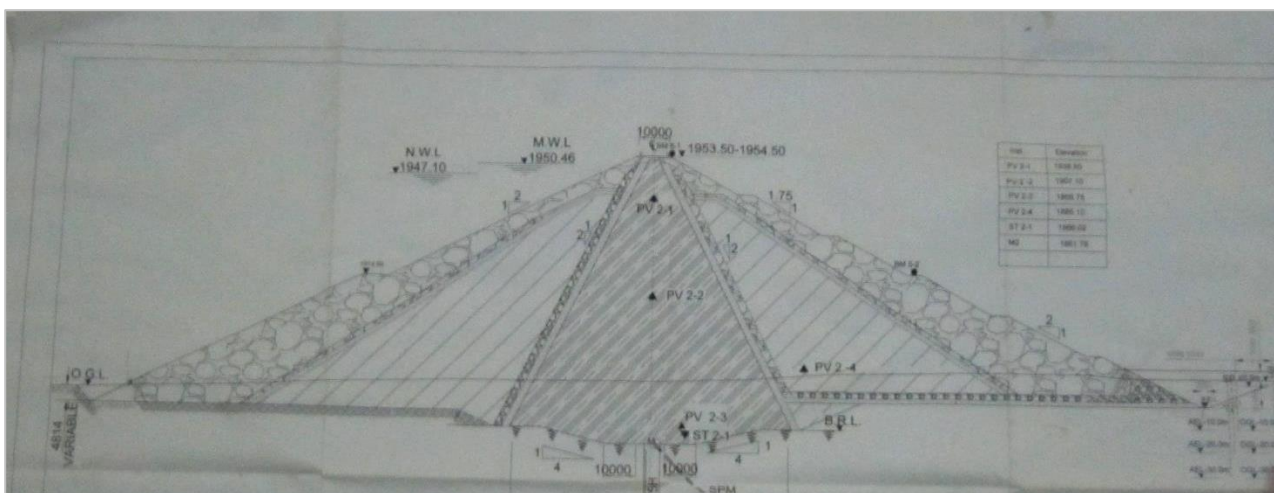
Som nævnt ovenfor nationaliserede Derg-styret fra 1974 til 1991 al jord i Etiopien. Og det har givet skiftende regeringer et meget enkelt redskab til at fremme en såkaldt moderne udvikling – med de typiske storstilede enkeltprojekter. På vores tur så vi eksempler på det ved den Blå Nils fald lidt under Tanasøen og ved byggeriet af den nye Megesh-dæmning uden for Gondar. I andre dele af landet handler det om storgodser til bomuldsdyrkning – med kunstvanding. Især projekterne i hele den Blå Nils afledningsområde har fået Egypten og Sudan op på mærkerne. Al det vand, etioperne bruger på kunstvanding, forsvinder fra Nilens vandføring i de to lande.

Den Blå Nils fald uden for Bahir Dar, som det ser ud i dag, hvor kun 25 % af vandet får lov til at løbe i det naturlige løb. Resten afledes til et elektricitetsværk. Da det var lige efter regntiden, var der relativt meget vand i vandfaldet. Tidligere løb det ud over hele kanten mod højre. Dengang var det Afrikas næststørste vandfald. Hvor vandet bliver af efter elværket, hørte vi ikke noget om. Det bruges formentlig til kunstvanding og vandforsyning i området.

Megesh-dæmningsens byggeplads (der var national helligdag og dermed arbejdsfridag – derfor den begrænsede aktivitet). Dæmningen skal gå fra bakketoppen i det fjerne og til bakketoppen bag os. Den opstemmede sø vil komme til højre for. Tanken dæmningen er at aflede 85 % af Megesh-flodens vand til vandforsyning i området (5-10 %) og resten til kunstvanding 20 km længere mod vest i lavlandet ved Tanasøen.

Dæmningen bliver en 'jorddæmning' (få af os havde hørt om det begreb før). Fordelen ved den type er, at alle råmaterialer findes på stedet, bortset fra den nødvendige cement til rør, overløbsrampe mv. Ovenfor et tværsnit af dæmningen. Den hårdtpakkede lerkerne starter 30 m under tidligere niveau på klippeundergrunden i ca. 100 m's bredde, sluttende med 10 m's bredde i toppen. Lerkernen udføres i lag af 20 cm, der pakkes hårdt, før næste lag lægges på. Under lerkernen er injiceret beton 60 m ned i klippen for at forhindre vandgennemtrængning under dæmningen. På hver side af kernen lægges diverse lag af fint sand voksende i kornstørrelse til mindre sten – og yderst et tykt lag af 1 m store sten.

Ingeniøren kunne selvfølgelig ikke forholde sig til de politiske konsekvenser i nabolandene eller rimeligheden af projektet for de bønder 'opstrøms', hvis jord og huse forsvinder i den nye dæmningssø. Men da området er tæt befolket, bliver der tale om en del mennesker, der skal flyttes. Hvordan de kompenseres hørte vi ikke meget om; men vi så i flere byers udkanter, at der skød typehuskvarterer (etiopisk standard) op. Det virkede som en del af en plan om at skabe flere jobs i byerne og dermed få folk væk fra landet. Befolkningspresset i landdistrikterne er ganske stort.

Manglen på udvikling – landbrug som i jernalderen

Etiopiens befolkning bor i store træk stadig på landet – vel 85 % af befolkningen. Og de driver deres landbrug, som de 'altid' har gjort det – i store træk – som hos os i jernalderen. Der pløjes med 'ard' og høstes med sejl. Vi så en enkelt anvendt le på turen.

En bonde pløjer med okse-spand og ard lige ved vejen fra Addis til Debre Libanos – og et større arbejdssjak er ved at høste teff med sejl lige ved vejen fra Bahir Dar til Debre Tabor. Sejl'en var i øvrigt forbavsende sløv. Det er kombinationen af træk i strå-totten og ryk med kanten af sejlen, der får stråene høstet.

Landbruget trænger også til en jordreform, der for det første giver bønderne ejerskabet til jorden og dermed incitamentet til at forbedre driften. For det andet skal den modvirke, at bruge-

ne bliver mindre og mindre efterhånden som et antal børn skal deles om arven. Det er en stor udfordring i mange lande; men presset fra den 'eksploderende' befolkning er stort. Noget skal de jo leve af i fremtiden.

På en vandretur ned fra en kirke, inviterede vi os selv ind for at se en gård, vi tilfældigvis kom forbi. Konen tog pænt imod. Nick formidler. Konen fortæller om hendes og mandens landbrug (få okser, et antal geder, nogle høns – en yderst mager og derfor aggressiv hund og nogle magre katte – mere præcist blev det ikke, for 'den slags formueting' taler man ikke om). Den første datter er ved at varme vand til kaffe i kogehytten til højre. Hytten bagved er til dyrene. Den første datter blev gift væk som 18 årig; men det har de fortrudt, så nummer to har fået lov til at flytte ind til Lalibela for at uddanne sig. Hun havde dog problemer med at bestå 9. kl. Manden arbejdede

som daglejer i området for 100 Birr/dag (ca. 20 kr.). Datteren og hendes mand bor hos dem (selvom traditionen er, at konen flytter til mandens familie). 'Mutter' havde insisteret og var ret stolt af at have sat sig igennem (hun havde tidligere været jordemoder i området, men led nu at tydelig struma, så det var opgivet).

Hende og manden var nødt til at dele deres jord med datteren og hendes mand. Så længe der kun er en arving til jorden, så går det i længden; men ellers ... Jord er ikke til at få i området, der er tæt befolket. Vi gav 600 Birr for besøget – prisen for en god høne.

Kokasser tørres og bruges til brændsel.

Og efter den længere snak udenfor var det tid til, at mor og datter bød på kaffe inden for i bohytten (med stue/spiserum og et soverum ved siden af). Den smagte rigtig godt.

Bænken vi sidder på er lerstampet med gedeskind lagt ovenpå. Formentlig var det der, vi hentede de dyrelopper, vi havde med hjem.

Vi så dog et muligt alternativ for nogle – kollektiv-landsbyen Awra Amba mellem Bahir Dar og Debre Tabor. 114 voksne (formentlig) levede på 17 ha jord (eller 1,7 ha – vi streddes lidt om, hvad vi havde hørt). Humlen var, at det var alt for lidt til at brødføde 114 personer+børn. I

stedet havde de sat gang i en tekstilproduktion – tæpper, tørklæder osv., som de solgte i stedets butik. Det skaffede dem det nødvendige overskud at leve af. Stedet skyldtes en ildsjæl a la Mogens Amdi Petersen i Tvind. Han havde fået flokken til at være et kollektiv med lige ret for mand og kvinde og for alle religioner (nærmest 'hver blive salig i sin tro'). Kollektivet accepterede hver enkelts religion, hvis de ville have en, mod at de accepterede stedets kollektivitet.

Grundlæggeren og ildsjælen bag Awra Amba. Vi undlod høfligst at spørge ind til 'badehatten'.

Det var virkeligt meget fornemt, hvad det var lykkedes dem at få skabt gennem hårdt slid. Fornuftige beboelseshuse til alle familier, et bibliotek, forsamlingslokale, en skole, et 'alderdomshjem' og haller til tekstilproduktionen.

Alderdomshjemmet i Awra Amba. Bag hvert forhæng havde den gamle sit eget 'lugaf' på vel 5 m². De deltog efter evne i relevante aktiviteter og blev ellers passet af nogle af kollektivets andre voksne.

Uddannelse

Alle steder så vi børn gå til at fra skole. De små gik i skole om formiddagen, de større børn om eftermiddagen. Der er ni års skolepligt i Etiopien. Derefter sker resten på 'universitetet'. Som nævnt ovenfor er undervisningssproget engelsk over hele landet fra 7. kl. Bl.a. derfor var hele biblioteket i Awra Amba engelske undervisningsbøger, 'Oxford dictionary' f.eks. Undervisningsbøger var også et af midlerne til at lokke penge ud af turister. En turist bliver lokket til at købe en undervisningsbog til 'det unge menneske', der beder om det. Bagefter går han ned og sælger den til boghandleren igen. Så får han penge og boghandleren kan sælge den igen. Turister er så nemme.

Vi besøgte en 4. kl. i "Meskel Kibra Primary Full Cycle School" i Lalibela. Der var i gns. 50 elever i hver klasse; men der var koncentreret ro i klassen. Der var fokus på indlæringen – for alle vejen 'opad'. Læreren forklarede de noget ældre elever med, at nogle forældre 'ude på landet' først sent opdagede, at børnene skal i skole. Uanset alder, starter de i 1. kl. Lærerlønningen ca. 2.000 Birr/md. (ca. 400 kr.).

Stor koncentration om at skrive bogstaver af fra tavlen i Awra Amba's Preschool (til venstre), og nysgerighed i en 'Kindergarten' i Lalibela (til højre).

Som nævnt ovenfor, går de små børn i skole om formiddagen, og de ældre om eftermiddagen. Det giver selvfølgelig et grundlag at bygge videre på, men rent timemæssigt får især de større børn væsentlig færre undervisningstimer end de jævnaldrende danske børn. Det får selvfølgelig en konsekvens hele vejen op gennem uddannelsessystemet. Men Etiopien er på vej!

Alt det andet

Ud over ovenstående, er der selvfølgelig bunker af andre indtryk – den udtalte lugt af brænderøg i alle byerne, de mange rovfugle overalt – ikke kun over Bahir Dar's losseplads (glenter, musvåger, lammegribbe – og en enkelt hvidhovedet flodørn ved Tanasøen), masser af smukke småfugle, pelikaner på Tanasøen, de mange hel- og halvduggede klippekirker, den mugne lugt i dem, det altid ujævne gulv inde i dem, der var svært at gå på i 'bare tæer', de fantastiske smukke landskaber i grønt, grønt og atter grønt – med meskel-plantens gule blomster til at lyse op, fantastiske canyon-slugter på flere hundrede meters dybde, en enkelt hyæne på vejen en mørk aftenstund o.m.a.

Et typisk landskab i det etiopiske højland.

Og så går vi let henover, at vi alle nåede at få dårlig mave og havde vores hyr med at få styr på det undervejs og efterfølgende. Nu er det så nævnt. ☺

Men ellers en dejlig tur i selskab med Markus (faglig rejseleder), Lise (turorganisator), Helga, Judith & Poul Erik; Mirian, Siri, Birgit & Erik; Myuran, Tom, 'Binni' samt os selv: Else Marie & Jørn.

Alle billeder er mine egne – eller scannede postkort.

